

Розглядаючи роль принципу справедливості у римському договірному праві, необхідно окремо розглянути його роль у тлумаченні договорів. Тлумачення договору допомагає подолати прогалини у праві. Римське право вимагало тлумачення відповідно до принципу справедливості.

Відповідно до принципу справедливості договір має виконуватися належним чином і відповідно до мети договору.

Не може мати сили такий договір, який не має визначеного змісту. Коли боржник бере на себе зобов'язання надати кредиторowi щонебудь на свій розсуд, відносини набувають неділового характеру. Наприклад, вільний розсуд боржника у певних рамках є можливим. Ульпіан (Д.2.14.49) визнає дійсним договір займу, в якому наємнику надається право повернути зайняту суму не повністю, а в міру можливостей. Якщо ж боржник зобов'язується надати щонебудь на розсуд кредитора, він опиняється в становищі повної залежності від кредитора, що суперечить «добрим нравам». (Новицкий И. Б. Римское право. — М.: Теис, — 1993 — С. 128)

Тісно пов'язана зі змістом договору — мета договору, тобто найближча мета, заради якої укладається договір. Недосягнення каузи (мети договору) призводить до визнання його недійсним.

Нормальний спосіб виконання договору — є його належне виконання. Ульпіан зазначає: «Справедливість цього едикту впливає із самої природи. Бо що ще більше відповідає людській порядності, ніж дотримуватись того, про що вони (люди) домовилися». (Д. 14.1.).

Належне виконання договорів було одним із основних принципів виконання зобов'язань і проявом принципу справедливості. Ще в епоху панування формалізму одного виконання зобов'язань було недостатньо: зобов'язання погашалось актом, протилежним тому, за допомогою якого його було встановлено.

ГОНЧАРЕНКО В. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблема захисту прав інвесторів є найголовнішою на фондовому ринку України. Діяльність інституційних інвесторів у небанківському фінансовому секторі суттєво поживалась завдяки прийняттю Закону

України «Про інститути спільного інвестування (корпоративні та пайові інвестиційні фонди)» (далі — Закон про ІСІ) від 15 березня 2001 року. На основі цього Закону в Україні виникла нова індустрія спільного інвестування, яка налічує більше 344 компаній з управління активами. Станом на березень 2014 року в Україні було зареєстровано 1316 фондів, 1049 з яких — венчурний (станом на 3 квартал 2013 року. Така структура пояснюється використанням венчурних фондів не за їхнім прямим призначенням — фінансування інновацій і т. п., а для мінімізації податків. На сьогодні діє новий Закон України «Про інститути спільного інвестування» (далі — Закон) від 05.07.2012, що набув чинності 1 січня 2014 року і який є фактично модернізованою й оновленою редакцією попереднього Закону Про ІСІ.

Інститутом спільного інвестування відповідно до Закону визнається корпоративний або пайовий фонд. Для управління активами ІСІ в Законі передбачене створення спеціальних компаній (Компаній з управління активами). Компанія з управління активами (далі — КУА) — господарське товариство, створене відповідно до законодавства у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, яке провадить професійну діяльність з управління активами інституційних інвесторів на підставі ліцензії, що видається Комісією.

КУА покликані виконувати функції професійного інвестиційного аналітика і брати на себе відповідальність перед інвесторами за прибутковість та зворотність інвестицій.

Така модель «керуюча компанія — фонд» раніше вже була успішно впроваджена в Російській Федерації і довела свою життєздатність. На сьогодні саме російські КУА є найбільшими інвесторами в економіку Росії і найбільшими гравцями на російських фондових біржах.

Для недопущення на ринок несумлінних і непрофесійних управителів Законом передбачений процес ліцензування компаній з управління активами Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. При ліцензуванні виставляються вимоги до статутного капіталу компанії (7000000 гривень (п. 3 ст. 1 розд. 2 Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) — діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), затверджене Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку від 23.07.2013 р.) і має одночасно управляти активами інституційних інвесторів у сумі не менше 250 млн грн. для управління недержавними пенсійними фондами (п. 4 ст. 1 розд. 2 Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) — діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), затверджене Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку

від 23.07.2013 р.), кваліфікації персоналу, матеріально-технічної бази, приміщень та ін.

Найбільша кількість ІСІ зосереджена в м. Києві — 841, а взагалі за станом на 31 грудня 2012 р. ІСІ провадили свою діяльність в 15 областях України.

Загальна сума активів ІСІ за станом на кінець 2012 року становила 160,42 млрд грн, з яких 11,69 млрд грн складали активи невенчурних ІСІ. з яких найбільша питома вага припадає на закриті недиверсифіковані фонди — 158,22 млрд. грн). Загальна сума чистих активів ІСІ за 2012 р. становить 141,39 млрд грн. Частка венчурних фондів у загальних активах ІСІ становила понад 93 %.

ЗУ «Про інститути спільного інвестування» передбачене створення фондів двох видів: корпоративних інвестиційних фондів (КІФ) і пайових інвестиційних фондів (ПІФ).

Корпоративні інвестиційні фонди створюються у вигляді акціонерних товариств. Управління активами корпоративного інвестиційного фонду на підставі відповідного договору здійснює компанія з управління активами (ч. 1 ст. 14 Закону). Зберігання активів корпоративного фонду здійснює на підставі відповідного договору зберігач активів корпоративного фонду (ч. 2 ст. 14 Закону). Рішення про укладення або розірвання договору з КУА приймають загальні збори акціонерів акціонерного товариства. З моменту укладення такого договору право підпису платіжних документів і прийняття рішень щодо напрямків витрати коштів КІФа переходить до КУА. Договір між корпоративним фондом і компанією з управління активами про управління активами корпоративного фонду та договір між корпоративним фондом і зберігачем активів корпоративного фонду укладаються на строки, визначені сторонами договорів. Дію таких договорів може бути продовжено за рішенням загальних зборів учасників корпоративного фонду (ч. 2 ст. 14 Закону).

Пайові інвестиційні фонди створюються компанією з управління активами у визначеному Законом порядку. Пайовий, інвестиційний фонд вважається створеним з дня його реєстрації у реєстрі ІСІ. ПІФ не є юридичною особою і не може мати посадових осіб, за своєю сутністю він являє собою лише грошовий рахунок, відособлений від власних активів КУА.